

Arkipyhät haltuun!

Heta-Liiton jäsenten henkilökohtaisilla avustajilla on oikeus saada arkipyhäpäiviltä joko palkallista vapaata tai korotettua palkkaa. Arkipyhä on erikoispäivä, jonka kanssa kannattaa olla tarkkana jo avustajien työvuoroja suunniteltaessa.

Faktaa on, että henkilökohtaisen avustajan työaika ja palkkaa mietittäessä arkipyhät ovat vaikeita lähes kaikille. Jouluaatto ja muut ”erikoispäivät” on kuitenkin mahdollista ottaa haltuun ja suunnitella työaika hyvissä ajoin. Vammaispalvelun ja muiden neuvontaa antavien tahojen tulisi olla valmiita neuvomaan, ohjaamaan ja auttamaan arkipyhäasioissa.

Työaika suunniteltaessa tulisi aina kiinnittää huomiota siihen, että työntekijälle tarjotaan työsopimuksen mukainen määrä työtä. Samoin tulisi varmistaa, että myönnetyn henkilökohtaisen avun tuntien määrä ei ylity. Kannattaa kuitenkin muistaa, että aina voi hakea henkilökohtaisen avun lisätunteja, jos avuntarve on tavanomaista suurempi.

Arkipyhät eivät vähennä oikeutta henkilökohtaiseen apuun. Henkilökohtaista apua tulee aina järjestää päätöksen mukainen tuntimäärä silloinkin, kun vakituinen avustaja olisi arkipyhän, vuosiloman tai muun vapaan takia pois työstä.

Mitkä päivät ovat arkipyhiä?

Arkipyhiä eli ylimääräisiä palkallisia vapaapäiviä ovat henkilökohtaisten avustajien työehtosopimuksen mukaan muuksi päiväksi kuin lauantaksi tai sunnuntaksi sattuva:

- vapunpäivä,
- juhannusaatto,
- itsenäisyyspäivä,
- jouluaatto,
- joulupäivä ja
- tapaninpäivä.

Vuosiloman, sairausloman tai muun sovitun palkallisen tai palkattoman vapaan sisälle jäävä arkipyhä ei kuitenkaan oikeuta ylimääräiseen palkalliseen vapaapäivään.

Voinko edellyttää, että avustaja on töissä jouluna?

Työehtosopimuksen mukaan työnantaja voi edellyttää, että työntekijä on töissä arkipyhänä, esimerkiksi siis jouluaattona. Tällöin työntekijälle maksetaan kolminkertainen tuntipalkka hyvityksenä siitä, että hän on ollut töissä arkipyhänä.

Itsenäisyyspäivä tänä vuonna sunnuntaina – ei ole palkallinen vapaapäivä

Arkipyhästä ei ole kyse silloin, kun joku edellä mainituista päivistä osuu lauantaille tai sunnuntaille. Itsenäisyyspäivä on tänä vuonna sunnuntaina. Tämän vuoksi sunnuntai ei ole nyt vuonna 2015 palkallinen vapaapäivä eikä oikeuta palkalliseen vapaaseen. Jos henkilökohtaisella avustajalla on tänä vuonna työvuoro sunnuntain aikana, tulee hänelle maksaa sunnuntaityökoroituksena kaksinkertainen perustuntipalkka.

Jouluviikon työaika

Tänä vuonna jouluaatto osuu torstaille ja joulupäivä perjantaille. Jos työntekijällä on täysi työaika 40 h/viikko, on hänellä oikeus palkalliseen 8 tunnin vapaaseen arkipyhinä. Tänä vuonna näitä päiviä ovat jouluaatto ja joulupäivä. Tapaninpäivä osuu lauantaille, joten se ei ole tänä vuonna arkipyhä.

Usein kysymyksiä herättää se, saako osa-aikainen työntekijä palkan täydeltä 8 tunnilta, jos hän on vapaalla arkipyhinä. Näin ei ole, vaan osa-aikaisen työvuoroluetteloon merkitään arkipyhä seuraavan esimerkin tavoin. Myös palkka maksetaan samoilta tunneilta arkipyhän ajalta.

Esimerkki 1

Henkilökohtaisen avustajan työaika on 20 tuntia viikossa ja työntekijän on tarkoitus olla joulunpyhät vapaalla. Keskimääräinen päivittäinen työaika lasketaan jakamalla viikkotyöaika viidellä

$$20 \text{ tuntia} : 5 = 4 \text{ tuntia}$$

Työvuoroluettelo on merkittävä siis arkipyhävapaan ajalle 4 tuntia. Jäljelle jäävät 12 tuntia työnantaja voi työ sopimusta noudattaen sijoittaa muille viikonpäiville. Työnantaja tarvitsee apua joulun valmisteluissa, joten hän ajattelee teettävä kahdeksan tunnin työpäivän ennen jouluaattoa.

PÄIVÄ		TYÖTUNNIT	TYÖAIKAAN LASKETAAN
ma	tavallinen vapaa	-	-
ti	töissä	4	4
ke	töissä	8	8
to, jouluaatto	arkipyhävapaa	-	4
pe, joulupäivä	arkipyhävapaa	-	4
la, tapaninpäivä	tavallinen vapaa (koska tänä vuonna tapaninpäivä osuu lauantaille)	-	-
su	tavallinen vapaa	-	-
YHTEENSÄ		12	20

Työntekijä tekee siis viikon aikana 12 tuntia työtä. Hänelle kuitenkin maksetaan palkkaa työ sopimuksen mukaiselta 20 tunnilta.

Työnantaja voi myös sopia osa-aikaisen työntekijän kanssa lisätyöstä arkipyhäviikolle. Tällöin hän voi teettää kaikki myönnettyt henkilökohtaisen avun tunnit (20 tuntia) tällä työntekijällä. Työntekijälle tulee tässä tilanteessa maksaa sekä palkka tehdyiltä työtunneilta että arkipyhävapaalta (20 tuntia + 8 tuntia = 28 tuntia). Jos työntekijä olisi kuitenkin töissä arkipyhinä, ei tämä vähennä kyseisen viikon työaika, vaan työntekijä tekee normaalit 20 tuntia ja saa arkipyhinä tehdystä työstä kolminkertaisen tuntipalkan.

Arkipyhät ja vuosilomapäivien käyttö välipäivinä

Tuntuuko edellinen esimerkki liian helpolta? Arkipyhien lisäksi tilannetta voi mutkistaa vuosiloman pitäminen arkipyhien yhteydessä. Moni työntekijä saattaa toivoa yhdenjaksoista vapaata joulun ajalle ja käyttää vuosilomaa joulun ja uudenvuoden väliin jäävinä päivinä.

Vuosiloman, sairausloman tai muun sovittu palkallisen tai palkattoman vapaan sisälle jäävä arkipyhä ei oikeuta ylimääräiseen palkalliseen vapaapäivään. Tällöin on siis kyse tilanteesta, jossa arkipyhä on vuosilomajakson ”sisällä”. Jos työntekijä käyttää yksittäisiä vuosilomapäiviä esimerkiksi vain välipäivinä, eivät arkipyhät jää vuosiloman sisälle, ja työntekijällä on oikeus palkalliseen vapaaseen.

Esimerkki 2

Henkilökohtainen avustaja työskentelee 40 tuntia viikossa. Työtä saattaa olla myös viikonloppuisin. Tarkoitus on, että työntekijä pitäisi välipäivät vuosilomaa.

Uudenvuodenaattona ja uudenvuodenpäivänä työnantaja taas tarvitsee avustajaa, joten tällöin työntekijä palaisi töihin. Tälle työntekijälle voidaan suunnitella työvuorot seuraavasti:

VIKKO	MA	TI	KE	TO	PE	LA	SU
52	8 h	8 h	8 h	jouluaatto, arkipyhävapaa, 8 h	joulupäivä, arkipyhävapaa, 8 h	tapaninpäivä, tavallinen vapaapäivä (tapaninpäivä osuu tänä vuonna lauantaille)	tavallinen vapaapäivä
53	vuosiloma	vuosiloma	vuosiloma	uudenvuodenaatto, 8 h työtä, normaali tuntipalkka	uudenvuodenpäivä, 8 h työtä, sunnuntaityökorotus eli kaksinkertainen tuntipalkka	tavallinen vapaapäivä	tavallinen vapaapäivä

- Uudenvuodenaatto on tavallinen työpäivä.
- Uudenvuodenpäivänä tehdystä työstä maksetaan sunnuntaityökorotuksena kaksinkertainen tuntipalkka.
- Vuosilomapäivät vähentävät vuosilomapäiviä sisältävälle viikolle tämän kyseisen työntekijän työaika keskimääräisen päivittäisen työajan verran.
- Työnantaja voi ottaa sekä arkipyhien että vuosilomapäivien ajalle sijaisen. Työnantajalla on kuitenkin velvollisuus tarjota tunnit jo työsuhteessa oleville osa-aikaisille.

Onko sijainen tai keikkatyöntekijä oikeutettu palkalliseen vapaaseen tai arkipyhäkorvaukseen?

Varsin harvoin henkilökohtainen avustaja ei ole oikeutettu arkipyhävapaaseen, jos työnantaja kuuluu Heta-Liittoon.

Jos työntekijän työsuhte kestää alle kaksi viikkoa, ei oikeutta arkipyhävapaaseen tai korvaukseen ole. Sama koskee tarvittaessa työhön kutsuttavaa työntekijää, jonka työjakso kestää alle kaksi viikkoa. Tarvittaessa työhön kutsuttavalla tarkoitetaan tässä yhteydessä työntekijää, joka tekee satunnaisia ns. keikkatöitä.

Heta-Liitto katsoo:

- Kunnan tulee oma-aloitteisesti ja yksityiskohtaisesti ohjata ja auttaa avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa. Tämä koskee myös arkipyhiä.
- Arkipyhät ovat vaikea asia myös palkanlaskennan ammattilaisille. Työnantajan saattaa olla vaikeaa löytää sijaista arkipyhäviikolla. Jos työnantaja on esimerkiksi erehdyksessä teettänyt työtä siten, että arkipyhäviikolle on syntynyt ylityötä, tulisi kunnan lähtökohtaisesti myöntää korvaus myös työntekijälle maksettaviin, arkipyhästä aiheutuneisiin ylityökorvauksiin. Kunta voi kieltäytyä korvaamasta tällaisen ylityön vain, jos kunta on varmistanut, että henkilökohtainen apu saadaan järjestettyä muutoin.
- Jos työntekijä tekee työtä vaihtelevalla viikkotuntimäärällä, voi työnantaja tarvita apua keskimääräisen päivittäisen työajan laskemisessa, jotta hän voi suunnitella työajan. Kunnan tulee järjestää tarvittava ohjaus ja auttaminen myös tähän.

Heta-Liiton uutiskirjeissä käsitellään yksittäisiä henkilökohtaisen avustajan työnantajuuteen liittyviä kysymyksiä. Mikäli Heta-Liiton uutiskirjeitä välitetään eteenpäin, tulee kirjeen sisältö välittää lyhentämättömänä ja muokkaamattomana sekä mainita lähde. Heta-Liiton uutiskirjeitä on mahdollista hyödyntää esimerkiksi vammaispalvelun viranomaisviestintää täydentävänä materiaalina mutta ei sen korvaajana. Jos kirjettä hyödynnetään viranomaisviestinnässä, tulee viranomaisen aina varmistua välittämiensä tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Heta — Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry

Hämeenkatu 3A, 20500 Turku • toimisto puh. 02 4809 2400 ark. klo 9-11 • HetaHelp-neuvontapalvelu puh. 02 4809 2401 ark. klo 9-11 • heta@heta-liitto.fi • www.heta-liitto.fi • www.facebook.com/hetaliiitto • www.twitter.com/hetaliiitto